

Om den danske Literaturs Originalitet.

(Af C. Hauch.)

(Slutning.)

Ifølge det Foregaaende er det da vel især den Deel af vor Literatur, hvori Ewald og Dehlenschläger indtage den fornemste Plads, som vore ivrige Modstandere have havt for Sie. Thi hvad de store danske Psalmedigtere og de fleste andre af vore ældre Forfattere angaaer, da kan man være temmelig sikker paa, at de kjende ligesaa lidt til dem, som til vor Middelaalder og vor ældste Sagn- og Mytthefreds. Vist er det ogsaa, at der med Hensyn paa vore comiffle Digtere (Holberg, Wessel, den ældre og yngre Heiberg) aldrig kan være Tale om noget Laan fra Tyskland, efter som alle disse snarere danne en Opposition imod den tydske Smag, eller ibetmindste mod dens Overdriivelser. Jeg skal da fornemmelig holde mig til hine to Koryphæer i vor Literatur, de Æneste blandt Danmarks fremragende Genier, der kunne give vore Hjerter nogle Stinger til deres Foregivende.

Det er ganske vist, at Ewald fra først af har været paavirket af Klopstock, men dette var kun i Begyndelsesmomentet af hans Virksomhed. Han støttede sig til ham, saaledes som Holberg støttede sig til Molière, eller ligesom Molière støttede sig til Italienerne; ja neppe engang saameget, thi Klopstock var egentlig kun den, der lukkede Døren op for ham til Poesien. Han lærte af ham at finde et Udtryk for sin egen Natur, der bestandig udfoldede sig med højere Kraft og med en højere Originalitet, saalænge han levede. Om han end begyndte med at ligne Klopstock, saa endte han med at levere en Række af Digtninger, der Intet har tilfælles med hin Digter, uden den høje Begejstring, som vel at mærke bestandig meer, efter som Ewald gik frem paa sin Bane, forenede sig med en klar Anskuelse af den ham omgivende Verden, hvorved han blev istand til i sine bedste Digte at give os et saa dybt og gribsende Billede af den danske Nationalitet, at det aldrig skal glemmes, saalænge det danske Sprog og det danske Folk ikke ere forsvundne fra Jorden.

Thi det er, som sagt, kun i Begyndelsen, især kun i det svageste og ufuldkomneste af hans Dramer (Adam og Eva), at man mærker nogen egentlig Paavirkning af Klopstock. I Kolf Krake er det ikke længere Klopstock, men snarere Shakespeares mægtige Aand, der synes at have berørt ham. Siden gik han bestandig mere sin egen Vej, og Kløften mellem ham og den tydske Digter blev bestandig større. Vil man f. Ex. sammenligne de bedste af hans lyriske Digte (hans „Ode til Motte“, „Saab og Erindring“, „Kungsteds Lyksaligheder“, „Ribens Gumber“ og den bekendte Nationalsang i „Hjstjerne“ osv.) med de bedste af Klopstocks, da skal man vel mærke Forskjellen. Og spørger man endvidere, hvor der er den største Naturskikthed, den største Klarhed, den sikreste Flugt, da kunne vi Danne rolig overlade det til enhver kyndig og upartisk Boldgiftsmand, der har læst Begges Skrifter, at fælde Dommen, der da neppe vil falde ud til Ewalds Skade.

Det Samme tør man vel paastaae, naar man sammenligner Klopstocks saakaldte Barbiter (hans tre Hermannsdramer osv.) med Ewalds senere dramatiske Digtninger. Thi deri adskiller denne sig ganske vist fra sin store Forgænger, at han, uden at staae tilbage for ham i Begejstring og Flugt, dog langt bedre forstaaer at give sine Charakterer en fast og individuel Skikkelse, hvormod Klopstocks Heltebilleder meget ofte svæve ligesom mægtige Skytaager i Luften mellem Himmel og Jord, mellem Fortid og Nutid, uden egentlig at tilhøre nogen af dem.

Desuagtet er det ingenlunde min Mening her at nedsette Klopstocks Genie, eller at negte, at der klinger dybe Toner fra Sjælen i hans Ode og i hans store Heltebidt, og at der aabenbarer sig mægtige colossale Skikkelser i det sidste, der med en forunderlig Kraft træde frem af den omgivende Dunkelhed, som dog heller ikke dette Digt er frit for. Min Hensigt er kun at vise, at Ewald paa sin Vej udfoldede en Selvstændighed og Originalitet, hvorved han, uden at staae tilbage for sin Forgænger, ligesaa meget adskiller sig fra ham, som denne adskiller sig fra Milton, eller fra enhver anden Digter, der tidligere kan have paavirket ham, og, ved den Magt, som beslegete Aander ude paa hverandre, kan have vaakt den slumrende Digterkraft i hans Sjæl.

Der staaer da nu kun tilbage at betragte Dehlenschlägers Forhold til den tydske Literatur, hvorved jeg foreløbig skal bemærke, at selv om det kunde bevises (hvad dog visst ikke er Tilfældet), at nogle af vore Modstanderes Angreb med Hensyn til ham vare grundede, saa er dog ikke den danske Literatur saa indskrænket, hvor betydelige Værker han end har skænket den, at den staaer eller falder med hans Virksomhed alene. Ja, selv om man vil betragte ham, hvad man vel i visse Maader kan, som Rosen i den danske Digterkrands, saa er dog ikke denne Krands saa fattig, at der ikke ogsaa deri skulde findes mange betydelige Blomster ved Siden af den.

Det gjælder maastee endnu mere om Dehlenschläger, end om de fleste andre af vore Digtere, at man, for at forstaae hans Forhold til den tydske Poesi, maa kjende og erindre sig den litteraire Tidperiode, hvori han fremtraadte. Dengang indtog vistnok Tyskland en ganske anderledes ophøjet Plads

med Hensyn til sin Digtervirksomhed end det er Tilfældet i vore Dage, hvori det synes, som om Bygmæer ere traadte i de hedengangne Kampers Plads.

Det politiske Tryk, hvorunder Tyskland dengang blev holdt, havde (hvad der i det Hele vistnok ikke var godt, men hvad der dog begunstigede en stærk Udvikling i een Retning) tvunget de mest begavede Aander til at sætte en ideal Verden istedet for den reale, hvis Rød og Trængsel de ikke paa anden Maade kunde befrie sig fra. Og virkelig lykkedes det dem i en forholdsmaessig kort Tid indenfor Digtningens Kreds at skabe en Række af betydelige Værker, som vi, hvormegret Uret Tyskland end i andre Henseender har imod os, ingenlunde bør negte vor Anerkjendelse. Det var en glimrende Periode for Tysklands Poesi, hvori store Stjerner opstege over Horisonten, kun Skade, at den varede saa kort, og at Natten, da de havde fuldbendt deres Baner, blev dobbelt fort.

Men den der troer, at denne Glandsperiode staaer ganske isoleret, og at Tyskland ikke i denne Henseende skylder andre Nationer overordentlig meget, tager vistnok aldeles fejl. Goethe havde adrig, med alt sit Genie, kunnet skrive „Goetz von Berlichingen“, hvis ikke Shakespeare var gaaet foran, og hvis ikke Lesing ved at henpege til den ældre græske Poesi havde sprængt det Snørvi, hvori det tydske Drama tidligere var indespærret. Ogsaa med Hensyn til „Werther“ (i. aus meinem Leben 13tes Buch) tilstaaer Goethe, at den tilbedes var fremstaaet efter en stærk Paavirkning af engelske Digtere. Vaade Young, Gray og Goldsmith, og selv den gamle Ossian, og Shakespeares Hamlet, som Jean Paul kalder Forbilledet for alle Werthere, og rimeligvis ogsaa Rousseaus Heloise have bidraget til at fremkalde den mørke Verdensanskuelse, der ligger til Grund for hin vidunderlige og gribsende Digtning. Heller ikke havde Schiller kunnet skrive sin første Tragedie, hvis han ikke hos Shakespeare havde fundet et Forbillede, som han undertiden ligetil Caricatur har efterlignet. Hvorledes skulde Jean Paul være bleven den humoristiske Digter han blev, hvis ikke Sterne og Swift havde været hans Lærere og Forgængere? Ja hvorledes var det muligt, at Voss's „Louise“, og efter den Goethes „Hermann und Dorothea“ kunde være digtede uden de store Forbilleder i den classiske Literatur? Ligesaa umuligt kunde „West-östlicher Divan“ opstaae, uden under stærk Paavirkning af Orientens Digtere. Hvor dybt var ikke Tieck paavirket af Shakespeare og tilbedes ogsaa af de spanske Digtere. Vilde vi da være ligesaa ubillige mod Tyskerne, som de ere det mod os, da kunde vi sige, at den bedste Deel af deres Literatur er en Copi af den engelske og spanske Poesi, eller vi kunde paastaae, som Wolfgang Menzel har sagt i sine ubillige Angreb paa Goethe, at denmes Werther ikke er Andet end en Efterligning af „La nouvelle Heloise“, eller vi kunde negte, at Goethe var en original lyriske Digter, forbi „der Mithlerin Verrath“, som Menzel har paavist, kun er en Oversættelse af et fransk Digt, hvilket Goethe ligesom har fortiet, osv.

Men det være langt fra os at auvende den Fremgangsmaade mod Andre, som vore sanatiske og uretfærdige Modstandere auvende mod os. Thi hvormegret de end kunne staa og forurette os med Hensyn til ydre Vilkaar, saa skal det med Guds Hjælp aldrig komme saavidt, at deres Bladskrivere soredre vore Sjæle ved at lære os den forberavelige Æggen og Forvanskningens Kunst, som de have saa stor en Færdighed i. Vi vilde derfor ogsaa her sige, hvad der er jaendt, at uagtet den tydske Literatur, ligesaa lidt som nogen anden i Verden, kunde naae nogen høi Fuldkommenhed, uden at den ogsaa maatte benytte Fremmedes Bistand, saa tilhører dog den indberste Kjerne deri Folket selv, og denne Kjerne er det, som siden blev udfølet til et blomstrende og frugtbringende Træ af deres store Digtere. Det var fornemmelig kun Blifket for Poesien, der klaredes for dem ved at betragte det Fremmede, men ved samme Leilighed blev det ogsaa klaret for den rige Verden, der omgav dem selv, som de nu formede ved deres Genies Kraft og fremstillede i mægtige Værker til Hæder og til Bæffelse baade for nærværende og paafølgende Slægter; thi her, som overalt, hvor noget stort har udfølet sig, virkede Begejstringen som en electriske Gnist, den ene begavede Aand fremkaldte og fremmanede den anden, og mangfoldige Kræfter, der før havde været skjulte tilbedes og ventet paa Tiberens Flyde, aabenbarede nu ligesom ved et Trykflag i forskellige Retninger.

Thi det var ikke blot i Poesien, at store Aander i denne Tid fremtraadte, men ogsaa i Philosophien, i Konftbetragtningen, i Naturvidenskaberne, især i den dynamiske Pysik, i hvilken der netop i hine Dage gjordes de mærkværdigste Opdagelser. Men nu begyndte ogsaa den Overpendning og Mangel af Maadehold at vise sig (fornemmelig i flere Naturphilosophers Skrifter og i den saakaldte romantiske Skole) som den tydske Nation ifølge sin inderste Natur synes mere udsat for end enhver anden. Man ansaae det Store og Udmærkede, der var fæet, kun som en Indledning til noget endnu langt større, der skulde komme, man talte høit om et nyt Evangelium, der skulde udføle sig, om den ny, herlige Tid, der skulde fødes, og hvis Hjerteslag man alt kunde mærke, om den hemmelige Genhed i Naturen, og i alle Videnskaber, hvorved Alt skulde sammensmeltet i een eneste stor

Grundorganisme. Men hvor berettiget end denne sidste Tanke kan være, saa udfølede man den dog kun usfuldkomment paa den videnskabelige Vej, og man satte ofte Digterdrømme istedet for alvorlig Forskning. Andre forellede sig i Mytther og middelaldrige Sagn, hvori de ikke blot glæde sig over de poetiske Glimt, der lidt lyse derigennem, men som de ligesom ansaae som det Æneste, der var værdt at kjende, hvormod de dybt foragtede den nærværende Tid. Kort sagt et Slags phantastisk Aars havde grebet selv de mest begavede Aander i Tyskland, men det var dog ibetmindste endnu en Cham-pagnerius og ingen El- eller Opiumrums, sig den, vi haave seet Prøver paa sibenefter. Thi der var Sandhed i flere af hine Drømme, der var Begejstring og Poesi tilbedes midt i Vildfarelsen, og blandt Romantikerne fandtes der høitbegavede Digtere, f. Ex. Tieck, og i den lyriske Retning vistnok ogsaa Novalis. Om de andre udmærkede Aander i Philosophi og Naturvidenskab skal jeg her ikke tale, da dette ligger udenfor Grændserne af denne Afhandling.

Midt i denne mægtige Gjæringstid fremstod nu Dehlenschläger i et Land, der ligger saa nær ved Tyskland, at det vanskeligt kan undgaae dybt at bevæges af de store Strømminger, der udgaae derfra. Hvor var det da muligt, at en saadan Digtersjæl som hans ikke skulde paavirket af det Opføing, Poesien dengang i Tyskland havde taget? Saameget mere maatte det ske, da han ifølge sin levende Natur kun libet kunde opbygges af de rimede Trivialiteter, der gik for Poesi herhjemme, og af den philistruise Kritik, der forfulgte og forfættrede hver dristige Tanke og stemplede den med Navn af Sværmeri. I denne Tid kom nu, som bekjendt, Steffens hjem fra sin Reise. Han var gennemtrængt af Begejstring over det friske Liv i Kunst og Videnskab, der syntes at røre sig hos vore syblige Naboer, og med glimrende Veltalenhed foretog han nu sine poetiske og philosophiske Anskuelser, der høertes med Gysen og betragtedes som det forfærdeligste Kjæteri af alle den gamle Skoles Tilhængere, men der virkede med Trylleagt paa alle dem blandt den yngre Slægt, som endnu kunde vækkes og ikke vare forstenede i de gangse Meninger. Steffens og Dehlenschläger bleve, som man kunde vente, de fortroligste Venner, og under disse Forhold var det, at Dehlenschlägers første betydelige Digtamling udkom (i Aaret 1803).

Nogen Paavirkning af de tydske Romantikere maatte der nødvendigvis spores i disse Digte. Ogsaa for ham stod nu i nogle Aar den nærværende Tid kun som et mat Skygebillede mod den forsvundne Herlighed, „mod den straalende Top“, som der staaer i Sct. Hansakten-Spillet, „hvorfra vi er sunkne og atter skal op.“ Eller som det hedder i Langelandsreisen:

„Jeg seer i Aanden
Den gamle Fortid vakte Fremtid Haanden
Nat synker Dogmet ned, der vilde hindre,
Og tæt forenet seer jeg begge tindre.“

Men dette tilligemed den dermed forkundne Volemik mod den phantastiske Opføingstid, der hos Tieck næsten blev til en sig Idee, der bestandig vendte tilbage, fortrængtes dog hos Dehlenschläger senere af andre Digterstemninger. Af meget større Betydning var derimod den glødende romantiske Colorit, som han tilegnede sig, og som han ganske anderledes vidste at bruge end Romantikerne; thi hos disse tjente den som oftest kun til at farve forbiilende Drømme og Skikkelser, hos Dehlenschläger forenede den sig derimod med en mægtig plastisk Aand, der (især i Begyndelsen af hans Digterbane) satte ham istand til at skenke vor Literatur en Samling af lyriske Digte, som de tydske Romantikere vanskeligt skulde opvise et Sideslyk til, og som ved en inderlig Sammensmeltning af dyb nordisk Følelse, Farverighed og plastisk Kraft vistnok hører til det Allerbedste, som nogen Literatur i denne Retning kan opvise.

Hvad man mest maa undres over, er ikke, at han blev noget berørt af den Aand, der dengang var vaagnet i Tyskland, men at han ikke blev endnu stærkere paavirket deraf. Thi hvad der især Karakteriserer ham, og hvad der fornemmelig (paa et Par Undtagelser nær) mærkes i hans bedste Arbejder, det er det nordiske Hjerteslag, der gaar derigennem. Ja selv der, hvor han, lig de tydske Romantikere, ophøier den svundne Tid paa den nærværendes Bekostning, holder han sig dog som oftest til den danske Middelaalder og til vore Kæmpeviser, som Tyskerne kun libet kjende, eller til den endnu fjernere nordiske Oldtid, om hvis Størhed og Heltenatur de endnu mindre vide Bæffed, og som de (paa saa Undtagelser nær) aldrig have havt nogen Sands for, selv dengang, da den fjendtlige Stemning, der nu hersker mod Danmark, ikke reent havde forblindet deres Dine.

I Almindelighed kan man da vel sige, at Dehlenschläger ofte af en dobbelt Kilde, og dette er det netop, der giver ham hans eiendommelige Stilling. Han var vistnok greben og paavirket af den mægtige Aand, der var udgaaet fra England og Spanien, og der tidligere ogsaa havde beaandet de tydske Digtere. Men han havde tillige Diet aabent for den store Arb, som ikke blot Danmark, men det hele Norden havde faaet fra Middelaalderen og fra Oldtiden, og hvorpaa han, ifølge